

Ключевые слова: инженер-педагог, профессиональная компетентность, структура профессиональной компетентности.

Sharipova E. R. Summary of professional competence engineerteachers

The paper presents a theoretical analysis of the essence of professional competence of the engineer-teacher. The definition of «professional engineer competent teacher». The structure of the professional competence of the engineer-teacher, where are functions of professional and educational activities of the teacher and engineer-defined components of professional competence (motivational, kognitivnyy, deyatel'nostnyy, reflection) of the engineer-teacher.

Key words: engineer, teacher, professional competence, structure of professional competence.

Стаття надійшла до редакції 27.11.2012 р.

Прийнято до друку 29.06.2012 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Тархан Л. З.

УДК [378:336.7-05] (042.3)

Т. М. Шишкіна

**ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ БАНКІВСЬКИХ ПРАЦІВНИКІВ**

Головним завданням ефективної підготовки майбутніх працівників банківської справи є підготовка високопрофесійних фахівців, які здатні працювати в фінансово-кредитній банківській системі в умовах розвитку ринкових відносин та ймовірності економічних кризових явищ, а також бути пристосованими до економічних відносин в Україні, як державі з перехідною економікою і можливими негативними спадковими наслідками менталітету від планової економіки. Підготовка банківських працівників здійснюється в рамках спеціальності «Фінанси і кредит». Це припускає вивчення студентом наступних чотирьох груп дисциплін: загальних гуманітарних і соціально-економічних дисциплін; математичних і загальних природничо-наукових дисциплін; загальнопрофесійних дисциплін (для цієї спеціальності); спеціальних дисциплін. Вищенаведені чотири групи навчальних дисциплін належать і до стаціонарної форми навчання, і до заочної.

При підготовці майбутніх банківських працівників використовуються основні форми проведення аудиторних занять: лекції, семінари, практичні заняття. Співвідношення між цими формами поданно в діаграмі на рис. 1.

Співвідношення повного навчального і аудиторного навантаження студентів по спеціальності «Банківська справа»

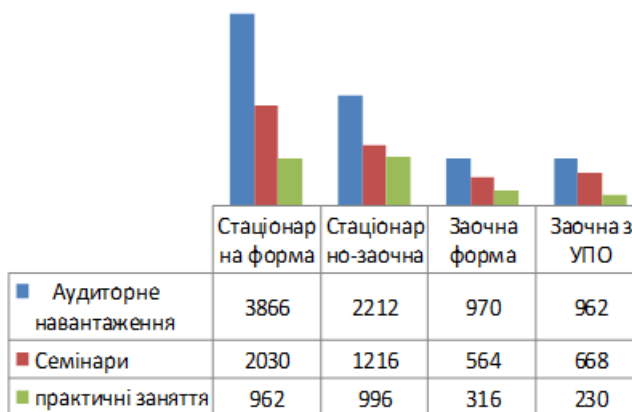

Рис. 1. Співвідношення повного навчального і аудиторного навантаження студентів по спеціальності «Банківська справа»

Навчальний план підготовки фахівця об'єднує п'ять циклів навчальних дисциплін. Кожен цикл включає дисципліни, обов'язкові для вивчення, а також дисципліни по вибору студента, встановлювані факультетом. Як по окремих циклах, так і в цілому, кредит навчаного часу, що відводиться на вивчення дисциплін, знаходиться в межах, допустимих до стандартів. Розподіл навчального навантаження за циклами дисциплін представлений в діаграмі 2.

Рис. 2. Розподіл навчального навантаження за циклами дисциплін

У процесі вивчення першої групи дисциплін студент має можливість пізнати природу людини і сенс його існування, різноманіття культур і цивілізацій. Захоплюючий світ науки і знань дозволить вивчити політичні відносини і процеси, світову політику і міжнародні відносини. Загальні гуманітарні і соціально-економічні дисципліни складають фундамент науково-теоретичної і гуманітарної підготовки студентів, дозволяють зрозуміти суть і соціальну значущість майбутньої професії [1; 2; 3; 8].

Друга група дисциплін розкриває економіко-математичні моделі, що дозволяють точніше розрахувати можливість банківських інвестицій, мінімізувати ризики, визначити ефективність банківських операцій з позиції надійності клієнтів, прибутковості, ліквідності. Випускник дістає можливість знати і уміти використовувати основи математичного аналізу, алгебри, геометрії і дискретної математики, теорії вірогідності і математичної статистики, диференціальних рівнянь і чисельних методів. Цикл загально математичних і природно - наукових дисциплін дає можливість майбутнім фахівцям в галузі фінансів і кредиту опанувати основи математичного аналізу, теорії вірогідності і математичної статистики, мовами програмування і стандартними програмами забезпечення своєї професійної діяльності, отримати поглиблені уявлення про сучасні технології управління.

Цикл професійних дисциплін включає загальнопрофесійні і спеціальні дисципліни, а також дисципліни спеціалізації, згруповані в блок за напрямком спеціалізованого навчання студентів. Загальнопрофесійні дисципліни дозволяють студентам оволодіти знаннями в галузі економічної теорії, історії економічних вчень, світової економіки і міжнародних економічних відносин, менеджменту, маркетингу, прогнозування і планування в умовах ринку, ціноутворення, статистики, бухгалтерського обліку і аудиту, економічного аналізу.

В процесі вивчення загально професійних дисциплін молоді фахівці дістають можливість пізнати основи обміну, функціонування суб'єктів економіки, економічні і правові аспекти власності, макроекономічні проблеми інфляції і безробіття, проблеми світової економіки і економічного зростання, знати питання попиту, витрат і пропозиції, конкуренції і бізнесу, регулювання і дерегулювання, функціонування порівняльних економічних систем. Світ науково пізнання дозволить молодому фахівцеві пізнати основні етапи розвитку економічної наукової думки, формування основних напрямів в сучасній економіці, вивчити джерела статистичної інформації, ряди динаміки і індекси, фінансову і банківську статистику, автоматизацію інформаційної технології в економіці.

Особливим елементом освітньої програми банкіра є вивчення разом із статистикою, економікою підприємства, бухгалтерського обліку, зокрема обліку грошових коштів і розрахунків, обліку виробничих запасів, основних засобів і нематеріальних активів, облік капітальних і фінансових вкладень, а також фінансовій звітності.

Завершальним циклом навчання майбутнього банківського працівника виступає цикл спеціальних дисциплін, він несе основне навантаження в справі професійної підготовки банківських працівників. Даний цикл включає такі базові спеціальні дисципліни як: гроші, кредит, банки; фінанси; фінанси підприємств; страхування; податки і оподаткування; ринок цінних паперів.

Підготовка майбутнього банківського працівника безпосередньо пов'язана з навчальним курсом «Гроші, кредит, банки». Даний курс

виступає як теоретичний курс, як продовження політ економічного погляду на економічні відносини в господарстві. Він покликаний дати докладну характеристику суті і ролі грошей і кредиту в економіці, та задачі фінансово-кредитної системи для існування економіко-господарського механізму держави. Його відмінність полягає при цьому і в тому, що гроші, кредит, банки розглядаються не як щось застигле в їх теперішній якості, а як явища, що знаходяться в розвитку. Курс дає розуміння новітніх і раніше висловлюваних теорій грошей, кредиту і банків, розкриває справжнє місце даних вартісних категорій в ринковій економіці, банки показані не тільки як сучасні грошово-кредитні інститути, але і з позиції їх історичного розвитку, з позиції сходження від простого до складного [1].

«Гроші, кредит, банки» як наука, що має свій особливий специфічний предмет, поєднує теоретичний і практичний аспекти грошових і кредитних відносин, теорії і організаційних основ банківської діяльності, дає можливість глибше зрозуміти їх значення і механізм використання в народному господарстві. Розкриваний в курсі вітчизняний і міжнародний досвід, позитивні і негативні властивості деяких грошових і кредитних теорій формує глибше уявлення про шляхи підвищення ефективності грошово-кредитного регулювання [7].

Курс «Організація діяльності комерційного банку» є продовженням теоретичного навчального курсу «Гроші, кредит, банки», має практичну спрямованість, дає професійні знання в області організації діяльності комерційних банків: вчить майбутніх банківських працівників основним правилам банківської гри.

«Банківська справа» не є застиглою наукою, відображає не тільки класичні прийоми і принципи організації банківського господарства, але і сучасні інструменти, які застосовує банк, обслуговуючи потреби підприємств, організацій і населення. У «Банківській справі» дається опис того інструментарію, який є у розпорядженні кредитних установ і який використовується ними на тому або іншому етапі економічної операції [6].

Реагуючи на потреби ринку, що змінюються, пристосовуючись до сучасного життя, враховуючи нові явища в економіці, політиці, політичному устрої суспільства, банківська справа дає опис тієї технології, яка повинна використовуватися в конкретних економічних ситуаціях, на стадіях кризи або підйому, при стабільній або нестійкій обстановці.

У циклі дисциплін спеціалізації особливе місце посідає навчальна дисципліна «Організація діяльності центрального банку». Якщо попередній курс звернений до організації роботи комерційних банків, то грошово-кредитне регулювання розкривається на базі діяльності Центрального банку України. У нім знаходять своє віддзеркалення норми грошово-кредитного регулювання, політика Центрального банку України в галузі управління грошовими потоками на користь стабілізації гривні як національної грошової одиниці, зниження рівня інфляції, зміцнення купівельної спроможності гривні. Особливо розглядаються питання емісії грошей, пропорцій грошової маси [5].

Особливе місце в циклі дисциплін спеціалізації посідає «Банківський менеджмент». Даний навчальний курс охоплює вивчення питань управління в комерційному банку. У нім сконцентровані питання, що виражають сучасні проблеми банківської діяльності. Майбутні банківські працівники дістають можливість вивчити організацію банківської діяльності, моделі побудови банку і його підрозділів, планування, маркетинг, аналіз і внутрішньобанківський контроль. Важливим розділом даного курсу є фінансовий менеджмент, де розкриваються сучасні методи управління ліквідністю і прибутком банку, його активами і пасивами. Особливе місце в курсі приділене управлінню ризиками, новим банківським послугам в системі управління банком [5].

У циклі дисциплін спеціалізації видне місце належить курсу «Операційна техніка і облік в банках». Даний курс формує не тільки фахівців в галузі управління активними і пасивними операціями кредитних установ, але і працівників, організуючих їх облік – бухгалтерів банку. Детальніше проникнення в банківські операції, операційна техніка і облік в банках дозволяють розглянути порядок відкриття і закриття рахунків, облік руху грошових коштів. Бухгалтерія банку – це могутній підрозділ кредитно-грошових інститутів, технологічний центр всієї «кровоносної системи», що організовує переміщення грошових коштів між суб'єктами господарювання, відображає за допомогою записів по рахунках складання багатообразних сторін їх діяльності [4].

Висновки. Звершуючи характеристику дисциплін, складників основи підготовки майбутніх банківських працівників, можна сказати, що система вищої спеціальної освіти:

- покоїться на особливому державному освітньому стандарті, що має значення для всіх напрямів (спеціальностей): набір дисциплін перших двох циклів (загальних гуманітарних і соціально-економічних дисциплін, загальних математичних і природничонаукових дисциплін) є загальним для всіх соціально-гуманітарних спеціальностей;
- дозволяє подолати певну односторонність в освіті, запобігти технократичним тенденціям в підготовці фахівців, ізоляваність фінансово-банківської освіти від природничонаукового і технічного елементів сучасної культури, дає можливість готувати банкірів, що володіють не тільки гарною професійною кваліфікацією, але і високою культурою;
- поєднує теоретичну підготовку з практикою; у вузах, що здійснюють підготовку фахівців з напрямку «Фінанси і кредит», академічні заняття поєднуються з проходженням студентами виробничої практики в банках, проведенням практичних і лабораторних занять, ділових ігор в навчальних аудиторіях, з вирішенням конкретних ситуаційних завдань і практичних прикладів. Вивчення спеціальних дисциплін завершується підготовкою студентами дипломних робіт, направлених на аналіз найважливіших операцій і сторін банківської діяльності;
- дозволяє здійснити підготовку фахівців широкого профілю, що дозволяє випускникам працювати не тільки в банківській системі, але і у

фінансових установах, економічних підрозділах підприємств і організацій, системі страхування і аудиту; в рамках академічних свобод вищі навчальні заклади можуть вводити в навчальні плани додаткові навчальні дисципліни, що заглиблюють професійну підготовку економічних кадрів за різними спеціальностями;

- дає можливість підготувати фахівця, що володіє не тільки виключно університетськими, теоретичними знаннями, але і готового до виконання роботи на конкретних робочих місцях в банкові: фахівець, який володіє теоретичними знаннями і здатний вирішувати конкретні виробничі завдання на робочих ділянках кредитної установи;

- вимагає від молодого фахівця знання і володіння методами наукових досліджень у напрямках банківського господарства: в період навчання студенти готують не тільки дипломні роботи, але і пишуть курсові роботи, реферати по ряду економічних дисциплін, опановують навиками узагальнення, аналізу, оцінки результатів економічних явищ і процесів.

Список використаної літератури

1. Єпіфанов А. О. Підготовка кваліфікованих фахівців для банківських установ / А. О. Єпіфанов // Банки та банківські системи. – 2006. – № 1. – С. 5 – 15. **2. Жулкевська В. О.** Організаційно-педагогічні засади дистанційного навчання банківських працівників : дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Жулкевська Віра Олександрівна ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – Л., 2005. – 27 барк. – Бібліогр. : арк. 183 – 213. **3. Кравчук Г. Т.** Принципи підготовки фахівців банківської справи до діяльності в умовах інформатизації // Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. пр. / Г. К. Кравчук. – К. : Українська академія банківської справи Національного банку України, 2009. – Вип. № 25. – С. 80 – 88. **4. Пшик Б.** Корпоративний університет – ефективний механізм внутрішнього навчання банківського персоналу / Б. Пшик // Вісник НБУ. – 2006. – № 9. – С. 28 – 31. **5. Романишин В. О.** Центральний банк і грошово-кредитна політика : навчю посіб. / Романишин В. О., Уманців Ю. М. – К. : Атіка, 2005. – 480 с. **6. Стрельбицька Л. М.** Банківське безпекознавство : навч. посіб. / за ред. М. П. Стрельбицького. – К. : Кондор, 2007. – 602 с. **7. Фінанси підприємств** : підручн. // за ред. проф. А. М. Поддєрьогіна. – 2-ге вид. – К. : КНЕУ, 1999 р., 384 с. **8. Чижевська Л. В.** Методика викладання облікових дисциплін : навч. посіб. / за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир : П.П. «Рута», 2003. – 504 с.

Шишкіна Т. М. Практичні основи професійної підготовки майбутніх банківських працівників

Навчальний план підготовки фахівця банківської справи об'єднує п'ять циклів навчальних дисциплін, кожен з яких передбачає предмети, обов'язкові для вивчення, а також дисципліни за вибором студента, встановлювані факультетом. Підготовка фахівців з напрямку «Фінанси і кредит» поєднує теоретичну підготовку з практикою; академічні заняття

поєднуються з проходженням студентами виробничої практики в банках, проведенням практичних і лабораторних занять, ділових ігор у навчальних аудиторіях, з вирішенням конкретних ситуаційних завдань і практичних прикладів.

Ключові слова: банківська справа, фахівець, професійна підготовка.

Шишкіна Т. Н. Практические основы профессиональной подготовки будущих банковских работников

Учебный план подготовки специалиста банковского дела объединяет пять циклов учебных дисциплин, каждый из которых включает дисциплины, обязательные для изучения, а также дисциплины за выбором студента, устанавливаемые факультетом. Подготовка специалистов направления подготовки «Финансы и кредит» объединяет теоретическую подготовку с практикой; академические занятия проходят вместе с прохождением студентами производственной практики в банках, проведением практических и лабораторных занятий, деловых игр в учебных аудиторных, с решением конкретных ситуационных заданий и практических примеров.

Ключевые слова: банковское дело, специалист, профессиональная подготовка.

Shishkina T. N. The Practical bases of the training future bank workman

Curriculum of preparing the specialist of the bank deal unites five cycles of scholastic discipline: the general-professional, special, discipline, discipline to specialization, the general-humanitarian and social-economic, scientific discipline. Each cycle includes discipline binding on study, as well as discipline for choice of the student, installed by faculty. Preparation specialist directions of preparation "Finance and credit" unites theoretical preparation with practice; the academic occupations pass together with passing student production practical persons in banks, undertaking practical and laboratory occupation, business games of scholastic аудиторных, with decision of the concrete situational tasks and practical example.

Key words: bank deal, specialist, training.

Стаття надійшла до редакції 19.11.2012 р.

Прийнято до друку 21.12.2012 р.

Рецензент проф., докт. пед. наук. Н. П. Волкова.